

УДК 7. 022.8 : [371.83 : 379.825] : 378

І. Г. Карпова

МИСТЕЦЬКА СТУДІЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЯК ЗАСІБ НАБУТТЯ МАЙБУТНІМ СПЕЦІАЛІСТОМ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО, ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО ДОСВІДУ

Серед різноманітних соціально-педагогічних чинників соціалізації студентської молоді важлива роль належить мистецтву та художньо-творчій діяльності особистості у мистецькій студії. Разом з тим у науковій літературі недостатньо відображені загальні теоретичні засади функціонування такої студії у вищому навчальному закладі, що і зумовило основну мету дослідження. Отже, мистецька студія у вищому навчальному закладі — це культурно-мистецький осередок, творче об'єднання студентської молоді, основним призначенням якого є виявлення та розвиток творчої обдарованості студентів засобами художньо-мистецької діяльності у позанавчальному виховному процесі.

Розглянуто теоретичні аспекти функціонування мистецької студії як творчого об'єднання обдарованої молоді у вищому навчальному закладі.

Вступ

Одним із актуальних завдань вищої школи в сучасних умовах є підготовка не лише висококваліфікованого, а й творчого працівника, здатного продуктивно, оперативно вирішувати складні проблеми сьогодення. Виховання такої особистості значною мірою залежить від тих факторів, які здатні забезпечити якомога результативніше засвоєння молодію кращих надбань світової та вітчизняної культури, а також виховання у неї кращих рис людини і громадянина. Серед чисельних соціально-педагогічних чинників, що впливають на процес соціалізації студента, особлива роль належить мистецтву і мистецькій діяльності особистості. З одного боку, твори мистецтва здатні пробуджувати потенціал особистості, стимулювати її саморозвиток, здатність до самореалізації, а з іншого — створювати можливості для самостійної творчості. Саме тому перед психолого-педагогічними науками постає питання пошуку і впровадження в життя тих оптимальних механізмів, форм і методів, які будуть сприяти якомога повнішому розкриттю творчого потенціалу студента. З нашої точки зору, серед найрізноманітніших механізмів художньо-творчого розвитку студентської молоді у вищому навчальному закладі особливе місце належить мистецькій студії, як тому ефективному соціально-педагогічному середовищу, що здатне створити умови для виявлення і розвитку творчого потенціалу обдарованої молоді.

Вивчення різноманітних аспектів діяльності мистецьких (літературних, театральних, декоративно-ужиткового, образотворчого мистецтва і т.п.) студій знайшло своє відображення у сучасних наукових дослідженнях. Так, скажімо, І. Вінтін [1] розглянув проблему організації й функціонування мистецьких студій — одного з провідних напрямів діяльності органів студентського самоврядування (Студентської ради) як невід'ємної складової частини соціально-виховної системи вищого навчального закладу. З. Гіптерс [2] дослідила специфіку (психологічний, культурологічний та виховний аспекти) діяльності театральних та літературних студій в контексті художньої творчої діяльності студентів вищих закладів освіти України в 1960—1990-х роках. Творчо розвиваючі можливості театральних студій та студій образотворчого мистецтва проаналізовані Н. Кабацькою [3], Т. Нестерук [4] та О. Рябовою [5]. В. Пустовійт [6] розглянув проблему розвитку творчих здібностей студентської молоді засобами літературної студії. Разом з тим у науковій літературі недостатньо розкриті загальні теоретичні засади, основні напрями діяльності мистецької студії в сучасному вищому навчальному закладі. Отже, *метою статті* є дослідження загальнотеоретичних аспектів діяльності мистецької студії, зокрема, й у вищому навчальному закладі.

Слід підкреслити, що за довгий час свого розвитку педагогіка накопичила значний досвід щодо методів, засобів, форм естетичного, художньо-мистецького виховання молоді у вищих навчальних закладах [2, с. 87]. Ми звернули увагу й на той факт, що серед різноманітних форм художньої самодіяльності студентської молоді в 1960—1990-х рр. мали місце й такі об'єднання для розвитку

творчого потенціалу обдарованих студентів, як студії [2, с. 107, 110—111]. Наприклад, у Львівському державному університеті ім. І. Франка плідно діяли театр-студія «Дебют» та літературна студія «Франкова кузня», що дозволили багатьом студентам відкрити й розвинути акторські та літературні, творчі здібності, а також комунікативні здібності, емпатійність тощо — якості, необхідні у професійній діяльності спеціалісту будь-якого фаху.

На відміну від студентських мистецьких клубів, гуртків і т.п., в яких займається молодь, яка вже має певний досвід художньо-творчої діяльності, студія як засіб розвитку творчо обдарованої молоді розглядається нами як той аматорський творчий осередок, що дозволяє отримати знання, розвинути творчі здібності у літературі, театральному, музичному, образотворчому, хореографічному та інших видах мистецтва, в першу чергу, тим студентам, які не мають початкової мистецької підготовки, але бажають отримати знання й відповідні навички творчої діяльності в одному з них, а разом створює можливість поглибити знання й удосконалити наявні творчі вміння тим студентам, які вже мають певний досвід художньо-творчої діяльності. Отже, мистецька студія у вищому навчальному закладі — це культурно-мистецький осередок, творче об'єднання студентської молоді, основним призначенням якого є виявлення та розвиток творчої обдарованості студентів засобами художньо-мистецької діяльності у позанавчальному виховному процесі.

Слід зазначити, що термін «студія» (в перекладі з італійської studio — старання, вивчення [10, с. 488], а з латини studeo — сумлінно працюю [11, с. 1117]) має декілька тлумачень (майстерня художника [12, с. 609] (або скульптора, графіка [13, с. 252]) тощо; навчальні заклади, що готують артистів, художників, скульпторів; театр творчої молоді, яка вчиться акторській майстерності [10, с. 488]; творчий колектив, який поєднує в своїй діяльності навчальні, експериментальні та виробничі завдання [11, с. 1117]). В образотворчому мистецтві студія — це спеціальна школа найпростішого типу, що розрахована на широке коло охочих навчатись певним його видам [13, с. 252]. Отже, під мистецькою студією найчастіше розуміють своєрідну школу з розвитку творчих обдарувань дітей чи молоді засобами мистецької діяльності.

У наукових дослідженнях [7, с. 728—729; 8, с. 470; 9, с. 250—251] підкреслюються значні творчо розвиваючі можливості мистецьких студій, в яких, висловлюючись словами Л. Курбаса [8, с. 470], «завдяки особливій організації праці, де вся повнота ініціативи належить самим учням», кожний має можливість «проявляти максимум самодіяльності і вносити вічно індивідуальне». Цю думку підтверджують і матеріали, отримані нами в ході INTERNET-дослідження: останнім часом у вищих навчальних закладах України відстежується тенденція чисельного зростання студійної форми розвитку творчого потенціалу студентів. Найбільшого поширення в практиці виховної роботи вищих навчальних закладів України набули: музичні [14—19]; хореографічні [15—18, 20, 21]; театральні [15—20], наприклад, Чернігівський державний педагогічний університет (театральна студія «АмаТеа», театральна інтегрована аматорська студія «Дивосад», театр-студія «Люмінатор»), Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці та ін.; літературні [17, 22—25] (Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці та ін. студії з творчого розвитку студентської молоді засобами мистецької діяльності). В деяких вищих навчальних закладах працюють студії образотворчого мистецтва та дизайну [16], студії декоративно-ужиткового мистецтва (наприклад, СТАЛЬ — Студентська творча авторська лабораторія, що діє, по суті, як студія декоративно-ужиткового мистецтва у Чернігівському державному педагогічному університеті), студії конференсу [24] та ін.

Поширення у вищих навчальних закладах мистецької студії як засобу розвитку творчого потенціалу студентської молоді, з нашої точки зору, не є випадковим явищем. В сучасних умовах, коли освіта й виховний процес переорієнтовані на особистісний підхід до кожного студента, а разом з тим і реалії життя вимагають підготовки не лише високопрофесійного, а й творчого, креативного працівника, мистецька студія як творче об'єднання студентської молоді є, по суті, тим дієвим соціально-педагогічним середовищем, яке дозволяє вирішувати ці завдання, а також сприяти самопізнанню студентом своїх творчих потенцій, а разом з тим і його мистецькому зростанню, набуттю духовного, морально-естетичного, культурного, художньо-творчого досвіду. Отже, студія з певного виду мистецтва широко використовується в сучасному виховному позанавчальному процесі вищих навчальних закладів, оскільки допомагає виявляти творчий потенціал студентів, розвивати їх творчі можливості, удосконалювати творчі вміння, і, врешті-решт, сприяє студентській молоді в організації цікавого, змістовного та корисного для власного саморозвитку дозвілля.

З огляду на таке розуміння вважаємо, що основними функціями мистецької студії у вищому навчальному закладі повинно бути: 1) збереження та примноження кращих традицій естетичного, художньо-творчого виховання молоді, що склалися у вищому навчальному закладі; 2) популяризація вітчиз-

няного та зарубіжного мистецтва; 3) відродження традицій українського народного мистецтва як однієї зі складових виховання; 4) вивчення художньо-творчих інтересів студентської молоді; 5) виявлення творчо обдарованої молоді; 6) ознайомлення студентів-студійців з історією різних видів мистецтва; 7) навчання практичним основам музичного, театрального, хореографічного, образотворчого, декоративно-прикладного та інших видів мистецтва, літературної майстерності; 8) розкриття творчої обдарованості студентів у процесі залучення їх до самостійної художньо-мистецької діяльності; 9) формування гармонійної, естетично-розвиненої особистості з використанням різних форм, методів виховної роботи та з урахуванням художньо-мистецьких інтересів і запитів студентів; 10) створення належних умов для розвитку талантів серед молоді, удосконалення форм, методів виховної роботи; 11) залучення до співпраці професійних та аматорських творчих колективів, окремих професійних чи аматорських майстрів у різних видах мистецтва з метою підвищення мистецької обізнаності та кваліфікації студентів, розвитку їх творчих здібностей; 12) організація культурно-виховних заходів — концертів, конкурсів, екскурсій, вечорів-зустрічей, літературно-мистецьких вечорів, виставок творчих робіт студентів тощо, участі обдарованої молоді в культурних заходах міста, республіки, культурних міжнародних заходах тощо. Означені функції мистецької студії у вищому навчальному закладі виокремлюють основні напрями її діяльності: координаційний, соціологічний, інформаційно-пропагандистський, навчально-виховний, матеріально-організаційний.

Для здійснення успішної координації роботи всіх підрозділів студії, а також налагодження тісної співпраці з усіма студентськими організаціями вищого навчального закладу на загальних зборах учасників студії доцільно обрати Координаційну раду студії, до складу якої мають увійти керівники студії, керівники окремих структурних підрозділів. До роботи в Координаційній раді бажано запросити й представників від Студентської ради, студентського профкому та, за необхідності, представників інших студентських організацій навчального закладу. Положення про Координаційну раду студії та основні напрями її діяльності затверджуються загальними зборами студентів.

Не менш важливе значення має соціологічна (основна мета — вивчення художньо-творчих інтересів студентів) й інформаційно-пропагандистська робота студії, спрямована на ознайомлення не лише студійців, а й широкого загалу студентської молоді з кращими здобутками вітчизняного та зарубіжного мистецтва, видатними літературно-мистецькими діячами різних епох і країн, популяризацією культурних надбань українського та інших народів світу з метою пробудження в якомога більшої частини студентів бажання поглиблювати свої знання з історії мистецтва, розширювати свій світогляд, і, врешті-решт, займатись самостійною художньою творчістю. Нагальна необхідність і важливість діяльності з популяризації кращих мистецьких здобутків, видатних діячів культури підтверджується, зокрема, й результатами анкетування «Чи знаєте ви, хто ці люди?» (тест на «знання імен») А. Андрєєва [26], адаптований до завдань нашого дослідження), проведеного нами серед студентів Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці та Чернігівського педагогічного університету імені Т. Шевченка (анкетуванням було охоплено 202 респондента). Студентам було запропоновано ідентифікувати тридцять персоналій — видатних вчених, політиків, а також відомих діячів літератури і мистецтва. Так, скажімо, якщо П. Пікассо як видатного художника або А. Вівальді й Ф. Шуберта як відомих музикантів змогло правильно ідентифікувати відповідно 99 %, 93 % і 85 % опитаних, то М. Лисенка як відомого українського композитора — 67 % студентів, Л. Глібова як поета-байкаря — 58 % респондентів, Т. Яблонську як знану українську художницю — 27 % опитаних, Л. Курбаса як відомого українського режисера — лише 22 % респондентів. Серед видатних діячів світового мистецтва, наприклад, Дж. Байрона змогли правильно ідентифікувати 31 % опитаних, Ф. Фелліні та Р. Рождественського — відповідно по 21 % студентів, Л. Керролла — 18 %, а В. Тиціана — 11 % респондентів. На жаль, ці дані певною мірою підтверджують загальну тенденцію зниження інтересу до кращих надбань світової та вітчизняної мистецької спадщини, що має місце серед сучасної української молоді, яка, як правило, надає перевагу зразкам масової, так званої «поп-культури» [27, с. 81]. Отже, популяризація високих зразків вітчизняного та зарубіжного мистецтва, ознайомлення з творчими здобутками видатних діячів культури має розглядатись як один із пріоритетних напрямів діяльності мистецької студії у вищому навчальному закладі.

Навчально-виховний напрям роботи студії є також одним із провідних, оскільки мистецька студія у вищому навчальному закладі повинна не лише давати знання з історії музики, театру, літератури тощо, практичні вміння й навички акторської, літературної, музичної, хореографічної, образотворчої і т.п. майстерності, а й використовувати такі види, форми, методи в процесі цієї діяльності, які спрямовані на виховання у студентів кращих морально-естетичних якостей особис-

тості, самореалізацію, розкриття творчого потенціалу. Нарешті, матеріально-організаційний напрям діяльності студії полягає у проведенні діяльності, спрямованої на матеріальне забезпечення функціонування мистецьких секцій необхідним облаштуванням (музичними інструментами, різноманітними матеріалами для роботи в декоративно-прикладному, образотворчому та інших видах мистецтва), виготовлення стендів для проведення конкурсів малюнків, плакатів; підготовку приміщень для проведення виставок творчих робіт тощо.

Доцільність та ефективність діяльності мистецької студії як об'єднання студентської молоді, що сприяє розвитку творчого потенціалу обдарованих студентів, підтверджується і даними анкетування, що проводилось нами протягом 2006—2008 рр. серед студентів-учасників літературних, театральних, музичних студій та студій декоративно-ужиткового мистецтва (анкетуванням було охоплено 212 студентів Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці та Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Шевченка). Якщо 53 % опитаних зазначили, що під час відвідування студій продовжили розвиток творчих здібностей у певному виді художньої діяльності, якою займалися у шкільні роки, то 47 % респондентів підкреслили, що почали займатись такою діяльністю в мистецьких студіях лише із вступом до вищого навчального закладу.

Основні причини, з яких студенти стають учасниками мистецьких студій — це: потреба в самореалізації (45 % респондентів), можливість цікаво, змістовно проводити дозвілля (47 % студентів), можливість пізнати й розвинути свої творчі можливості (45 % опитаних), поглибити знання у даному виді мистецтва (кожний четвертий студент), можливість знайти друзів, однодумців (21 %), бути популярним і позбутися внутрішніх комплексів (відповідно по 15 % опитаних). Серед якостей, що заважають студенту в реалізації власного творчого потенціалу, відмічені: лінощі (45 % опитаних), внутрішні комплекси (вказав кожний четвертий респондент), слабка сила волі (у кожного п'ятого студента), неготовність сприймати критику (23 %), занижена самооцінка (13 %), а також недостатність знань та невеликий словниковий запас.

Разом з тим студенти вказують на те, що заняття в мистецьких студіях сприяли розвитку цілого ряду якостей їх творчої обдарованості: у 49 % респондентів це — креативне мислення, у 43 % студентів — оригінальність, у 53 % відбувся розвиток творчої уяви та фантазії. Крім того, репетиції, тренінги, індивідуальна та колективна робота, навчання, самонавчання, а також творчі вправи, творчі завдання, аналіз діяльності та ін. сприяли поглибленню мистецьких знань студентів (у 23 %), розвитку художньо-образного мислення (у 42 % студентів), інтуїції, асоціативності, спостережливості (вказали відповідно по 17 % респондентів), мотиваційних, вольових якостей, емоційності (у кожного четвертого студійця), зорової пам'яті (у 11 % опитаних), у кожного п'ятого з респондентів — естетичного чуття. 92 % з опитаних студентів зазначили, що отримані знання й навички зможуть використати в подальшому житті та професійній діяльності. На думку студентів-учасників мистецьких студій, їх успішній роботі сприяє підтримка ректорату, органів студентського самоврядування навчальних закладів, студентської громадськості, а також моральне та матеріальне стимулювання студійців та кваліфіковане керівництво роботою студій.

Таким чином, соціально-педагогічний аспект діяльності мистецької студії у вищому навчальному закладі полягає, в першу чергу, в тому, що вона створює можливість забезпечити соціально-контрольовану соціалізацію студентської молоді, особистісний підхід до кожного студента, в результаті чого відбувається виявлення та розвиток його творчої обдарованості в процесі індивідуальної та колективної діяльності, успішна реалізація якої можлива лише за умови творчої активності студента. Разом з тим культурно-мистецький та художньо-творчий досвід діяльності, отриманий майбутнім спеціалістом під час відвідування студії, може стати надійною запорукою його особистісного духовного, морально-естетичного, професійного, загальнокультурного зростання.

Висновки

Мистецька студія у вищому навчальному закладі — це культурно-мистецький осередок, творче об'єднання студентської молоді, основним завданням якого є виявлення творчо обдарованих студентів та розвиток їх творчого потенціалу засобами художньо-мистецької діяльності. Студія з певного виду мистецтва широко використовується в сучасному виховному позанавчальному процесі вищих навчальних закладів, оскільки сприяє соціально-контрольованій соціалізації студентської молоді, допомагає виявляти її творчий потенціал, розвивати творчі можливості, удосконалювати творчі вміння, і, врешті-решт, сприяє студентам в організації цікавого, змістовного та корисного для власного саморозвитку дозвілля.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Винтин И. А. Организация воспитательной работы в вузе во внеучебное время / И. А. Винтин // Педагогика. — 2004. — № 9. — С. 58–64.
2. Гіптерс З. В. Художня творча діяльність студентів вищих закладів освіти України (1960–1995 рр.): Дис...канд. пед. наук: 13.00.01 / З. В. Гіптерс — Київ, 1998. — 237 с.
3. Кабацька Н. Кожен концерт — дебют / Н. Кабацька // Професійно-технічна освіта. — 2003. — № 4. — С. 48.
4. Нестерук Т. Художня творчість майбутніх фахівців / Т. Нестерук // Професійно-технічна освіта. — 2001. — № 2. — С. 25–27.
5. Рябова О. Н. Кружок-студія «Театр образу» / О. Н. Рябова // Начальная школа. — 2005. — № 11. — С. 52–53.
6. Пустовійт В. Літературна студія в училищі / В. Пустовійт // Професійно-технічна освіта. — 2001. — № 2. — С. 24.
7. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. — К.: ВЦ «Академія», 2007. — 752 с.
8. Незалежна студія при «Молодому театрі» у Києві / Лесь Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників, — документи; [заг. ред. В. Ревуцького. Упоряд. і техн. ред.: О. Зінкевич]. — Балтимор – Торонто: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1989. — С. 470–472.
9. Шаров І. Ф. Художники України: 100 видатних імен / І. Ф. Шаров, А. В. Толстоухов. — К.: «АртЕк», 2007. — 480 с.
10. Словарь иностранных слов. — [7-е изд., перераб.]. — М.: Русский язык, 1980. — 624 с.
11. Театральная энциклопедия / [гл. ред. П. А. Марков]. — М.: Сов. Энциклопедия, 1965. — Т. 4, 1152 стб.
12. Иллюстрированный энциклопедический словарь Ф. Брокгауза и И. Ефрона. — М.: Эксмо, 2007. — 960 с.
13. Шкаруба Л. М. Російсько-український словник художніх термінів / Л. М. Шкаруба, Л. Спанатій. — К.: Каравела, 2004. — 320 с.
14. Режим доступу: <http://www.bsmu.edu.ua>
15. Гуманітарна складова технічної освіти у ВНТУ. — Методичний довідник для студентів I–V курсів / За ред. Т. В. Буяльської та О. В. Зінько. — Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. — 126 с.
16. Режим доступу: <http://www.kneu.kiev.ua>
17. Режим доступу: <http://www.kegi.com.ua>
18. Режим доступу: <http://www.polytech.poltava.ua>
19. Режим доступу: <http://www.npu.edu.ua>
20. Режим доступу: <http://www.vdu.ua/ukr/content/44/>
21. Режим доступу: <http://www.knlu.kiev.ua>
22. Режим доступу: <http://www.masters.donntu.edu.ua>
23. Режим доступу: <http://www.zntu.edu.ua>
24. Режим доступу: <http://www.knutd.com.ua>
25. Режим доступу: <http://www.mdau.mk.ua>
26. Андреев А. Л. Культурное пространство студента / А. Л. Андреев // Педагогика. — 2003. — № 10. — С. 55–65.
27. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях / О. В. Безпалько. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 134 с.

Матеріали статті рекомендовано до опублікування оргкомітетом ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманізм та освіта» (10–12 червня 2008 р.)

Надійшла до редакції 19.06.08
Рекомендовано до друку 24.06.08

Карпова Ірина Гораційвна — старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін.

Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці